

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ**

Кафедра теорії та методики музичного мистецтва

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**РОЗВИТОК ХУДОЖНІХ СМАКІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ
НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ
(спецкурс)**

спеціальність 8.02020401 «Музичне мистецтво»

Інститут мистецтв

2014 – 2015 навчальний рік

Робоча програма «Розвиток художніх смаків старшокласників на засадах інтегративного підходу» (спецкурс) для магістрів галузі знань 0202 «Мистецтво», спеціальності 8.02020401 «Музичне мистецтво». – 38 с.

Розробник: Мережко Юлія Валеріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики музичного мистецтва

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та методики музичного мистецтва

Протокол від «4» вересня 2014 року № 2

Завідувач кафедри теорії та
Методики музичного мистецтва _____ О. М. Олексюк
(підпис)

© _____, 20__ рік
© _____, 20__ рік

З М І С Т

Пояснювальна записка	4
Структура програми навчальної дисципліни	8
I. Опис предмета навчальної дисципліни	8
II. Тематичний план навчальної дисципліни	9
III. Програма	9
<i>Змістовий модуль I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ХУДОЖНІХ СМАКІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ</i>	10
<i>Змістовий модуль II. НАЦІОНАЛЬНА ОСНОВА ХУДОЖНЬО-ЦІННІСНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ</i>	13
<i>Змістовий модуль III. МЕТОДИЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ХУДОЖНІХ СМАКІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ</i>	18
IV. Навчально-методична карта спецкурсу «Розвиток художніх смаків старшокласників на засадах інтегративного підходу»	25
V. Питання і завдання для самостійної роботи	26
VI. Індивідуальна науково-дослідна робота	27
VII. Система поточного і підсумкового контролю знань	29
VIII. Методи навчання	32
IX. Методичне забезпечення курсу	33
X. Рекомендована література	33
<i>Основна</i>	33
<i>Додаткова</i>	34

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Інтеграція соціальних, економічних і культурних процесів, які відбуваються у світі, перспективи розвитку української держави мають забезпечити умови для морального, інтелектуального, фізичного, художньо-естетичного виховання учнів, становлення громадянина демократичного суспільства, яке визнає освіченість, вихованість, культуру найвищими цінностями, незамінними чинниками духовного прогресу. Вирішення цих завдань під силу лише вищим навчальним закладам освіти, які готують професійних фахівців, майбутніх вчителів музики для загальноосвітніх шкіл. Саме магістранти спеціалізації «викладач методики музичного виховання» спроможні продовжити формування національних цінностей майбутніх вчителів музики.

Мета викладання дисципліни – формування всебічно обізнаного фахівця для ВНЗ, який має володіти комплексом необхідних музично-теоретичних знань, науково-практичних умінь та навичок, здібного на високому рівні провести лекційні та семінарські завдання, художньо-виховну та науково-практичну роботу зі студентами.

Завдання курсу:

- сформувати інтерес до запропонованої дисципліни;
- забезпечити необхідною системою теоретичних та методичних знань з даної дисципліни (щодо змісту, структури, критеріїв, показників художніх смаків у старшокласників; сутності художньо-виховного потенціалу вокальної спадщини українських композиторів (кінця ХІХ – початку ХХ століття);
- ознайомити з ефективними педагогічними умовами, методами, прийомами та формами роботи з розвитку художніх смаків у старшокласників на основі національного мистецтва;
- сформувати вміння та навички самоосвіти під час самопідготовки до занять з запропоновано спецкурсу;
- сформувати потребу у вивченні досягнень передового досвіду з теорії та методики музичного виховання;
- спрямувати творчо-професійний розвиток магістрантів на національні орієнтири мистецької освіти.

Магістранти повинні знати про:

- методологічні засади мистецької освіти: концептуальні положення та наукові ідеї соціальних наук: педагогіки, психології, естетики, мистецтвознавства, музикознавства; загальнонаукові принципи системно-структурного підходу до вивчення предмету; фундаментальні психолого-педагогічні положення вітчизняних і зарубіжних дослідників, які розглядали питання естетичного виховання і навчання учнів старшої школи та положення вітчизняної й психологічної науки щодо пріоритетної функції

естетичного виховання учнів у реалізації завдань гуманістичної педагогіки;

- теоретичні основи спецкурсу;
- праці вітчизняних, зарубіжних та сучасних науковців, композиторів, педагогів-музикантів у філософсько-аксіологічному, педагогічному, музично-педагогічному, музикознавчому аспектах;
- законодавчі та нормативно-правові документи про освіту, зокрема, Концепція загальної середньої освіти, Закон України «Про освіту», Концепцію національного виховання, Державну національну програму «Освіта» (Україна XXI століття), Національну доктрину розвитку освіти України, Національну державну комплексну програму естетичного виховання, нові навчальні альтернативні програми профільної освіти «Музичне мистецтво» (Музика масових жанрів як важлива складова програми), «Постановка голосу» (сольних спів).

Магістранти повинні вміти:

- орієнтуватися у різних концептуально-методичних підходах та застосовувати їх на практиці;
- формувати та розвивати художні смаки старшокласників на позакласних заняттях співу;
- здійснювати художньо-виховну роботу зі школярами та студентами;
- проводити науково-дослідну роботу у пошуках власних, творчих надбань, щодо розвитку художніх смаків шкільної молоді,

що забезпечують формування наступних **компетенцій**: ціннісно-сміслових, загальнокультурних, навчально-пізнавальних, інформаційних, комунікативних, соціально-особистісних, загально-наукових, особистісного самовдосконалення.

Ціннісно-сміслові компетенції:

- здатність адекватно сприймати, розуміти, оцінювати та оцінювати мистецькі явища;
- здатність планувати, готувати майбутню доповідь, виступати з повідомленням;
- здатність реалізовувати задум у процесі мовленнєвої діяльності;
- здатність до асоціативної мовленнєво-мисленнєвої діяльності;
- гнучка здатність використовувати засоби рідної (української) мови залежно від типу, стилю мовлення;
- здатність редагувати власне та чуже мовлення;
- здатність до контролю, самоконтролю результатів мовленнєвої діяльності.

Загальнокультурні компетенції:

- здатність до взаємодії з вчителем та іншими студентами;
- здатність до взаємодії з об'єктами навколишнього світу та інформаційними потоками;

- здатність до досягнення навколишнього культурного простору;
- здатність до культурного спілкування студентів один з одним.

Навчально-пізнавальні компетенції:

- здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою;
- навички роботи з комп'ютером;
- навички управління інформацією;
- оволодіння теоретичними знаннями з вокального мистецтва;
- дослідницькі навички.
- оволодіння теоретичними та емпіричними методами роботи (аналізу, спостереження, систематизації, узагальнення, конкретизації);
- здатність практично використовувати професійно профільовані знання в галузі методики музичного виховання.

Комунікативні компетенції:

- здатність доцільно використовувати засоби рідної (української) мови в практиці живого спілкування;
- здатність наводити переконливі аргументи в процесі розмови;
- здатність орієнтуватися в ситуації спілкування, комунікативно виправдано добирати вербальні і невербальні засоби і способи для оформлення думок, почуттів у різних сферах спілкування;
- здатність встановлювати і підтримувати контакт із співрозмовником, змінювати стратегію, мовленнєву поведінку залежно від комунікативної ситуації;
- виразно декламувати перед аудиторією;
- публічно розмірковувати на задану ззовні тему;
- включатися у обговорення питання, враховуючи вже висловлене, продовжувати логіку розкриття проблеми;
- публічно виголошувати результати самостійної роботи (повідомлення, стислий зміст підготовленого реферату, огляд джерел з теми, матеріалу періодики тощо);
- робити узагальнення-підсумки на занятті;
- користуватися формами мовленнєвого етикету, характерними для конкретних ситуацій;
- вмотивовувати факти вирішення тої чи іншої навчальної задачі;
- спонтанно підтримувати розмову на задану тему з учнями;
- організовувати і проводити культурно-виховний захід;
- вести дискусію, заперечуючи, стверджуючи або підтримуючи певні точки зору опонентів;
- включатися в ділову гру;

Соціально-особистісні компетенції:

- розуміння та сприйняття етичних норм поведінки стосовно інших;
- здатність учитися;
- здатність до критики й самокритики;
- креативність, здатність до системного, творчого мислення;

- адаптивність і комунікабельність;
- наполегливість у досягненні мети;
- турбота про якість виконуваної роботи;
- толерантність.

Загальнонаукові компетенції:

- базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, соціології, що сприяють розвиткові загальної культури та соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання вітчизняної історії, економіки й права, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати у професійній і соціальній діяльності;
- базові знання з музичної педагогіки та методики музичного виховання в обсязі, необхідному для володіння дидактичним та методичним апаратом відповідної галузі знань, здатність використовувати їх в обраній професії;
- базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій; навички використання програмних засобів і навички роботи в комп'ютерних мережах, уміння створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси.

Компетенції особистісного-самовдосконалення:

- досвід особистої відповідальності за власну комунікативну поведінку, вимогливість до свого мовлення.
- здатність укласти систему запитань, спрямованих на розкриття запропонованої теми;
- здатність до самоаналізу, саморозвитку у процесі вивчення історії вокального мистецтва.

Успішність реалізації знань і вмінь магістрантів з спецкурсу «Розвиток художніх смаків старшокласників на засадах інтегративного підходу» залежить від рівня оволодіння знаннями і результатами практичної роботи, що спираються на суміжні дисципліни: «Методика музичного виховання», «Педагогіка вищої школи», «Психологія вищої школи», «Філософія освіти», «Вокальний клас», «Диригування», «Основний музичний інструмент», «Хоровий клас», «Професійна майстерність викладача музичного мистецтва», «Історія та теорія музики», «Історія української музики», «Музична педагогіка та ін.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

І. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: процес навчання та виховання студентів вищого навчального закладу в умовах реформування та модернізації системи освіти в Україні, формування особистості фахівця вищої кваліфікації.

Курс	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: <i>4 кредити</i></p> <p>Змістові модулі: <i>3 модулі</i></p> <p>Загальний обсяг дисципліни (години): <i>144 годин</i></p> <p>Тижневих годин: <i>4 години</i></p>	<p>Шифр та назва галузі <i>0202 " Мистецтво»</i></p> <p>Шифр та назва спеціальності: <i>8.02020401 "Музичне мистецтво"</i></p> <p>Освітньо-кваліфікаційний рівень <i>"магістр"</i></p>	<p>Нормативна</p> <p>Рік підготовки: 1</p> <p>Семестр: 9</p> <p>Аудиторні заняття: <i>56 годин</i></p> <p>Лекції (теоретична підготовка): <i>24 години</i></p> <p>Індивідуальна робота: <i>8 годин</i></p> <p>Самостійна робота: <i>80 годин</i></p> <p>Практичні заняття: <i>24 години</i></p> <p>Модульний контроль: <i>8 годин</i></p> <p>Вид контролю: <i>залік</i></p>

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичні заняття	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	Підсумковий контроль

Змістовий модуль I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ХУДОЖНІХ СМАКІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ

1.1.	Сутність, структура, критерії розвитку художніх смаків старшокласників у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів (кінець XIX-початку XX століття)	20	9	4	4	1	11		
1.2.	Художньо-виховний потенціал вокальної спадщини українських композиторів минулого.	20	9	4	4	1	11		
	Модульний контроль	2						2	
Разом		42	18	8	8	2	22	2	

Змістовий модуль II. НАЦІОНАЛЬНА ОСНОВА ХУДОЖНЬО-ЦІННІСНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

2.1.	Національна мистецька творчість в навчальних програмах художньо-естетичного циклу	18	7	3	3	1	11		
2.2.	Національна основа музики, живопису, архітектури, хореографії у стилістичній єдності	18	7	3	3	1	11		
	Модульний контроль	2						2	
Разом		38	16	6	6	2	22	2	

Змістовий модуль III. МЕТОДИЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ХУДОЖНІХ СМАКІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ

3.1.	Педагогічні умови формування художніх смаків у старшокласників у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів	19	7	3	3	1	12		
3.2.	Методи, прийоми і форми роботи з формування художніх смаків у старшокласників у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів	21	9	4	4	1	12		
3.3.	Способи педагогічного моніторингу результативності методики розвитку художніх смаків у старшокласників	20	8	3	3	2	12		
	Модульний контроль	2						2	
	Семестровий контроль	2						2	
Разом		64	24	10	10	4	36	4	
Разом за навчальним планом		144	56	24	24	8	80	8	залік

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ХУДОЖНІХ СМАКІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ

Лекція. Тема 1.1. Сутність, структура, критерії розвитку
художніх смаків старшокласників у процесі вивчення
вокальної спадщини українських композиторів.

4 години

Характеристика мети, завдань вузівського спецкурсу «Розвиток художніх смаків старшокласників на засадах інтегративного підходу». Структура і принципи побудови спецкурсу. Зв'язок магістерського спецкурсу з предметами магістратури та різними видами практик.

Зміст магістерського спецкурсу «Розвиток художніх смаків старшокласників на засадах інтегративного підходу». Стан досліджуваної проблеми у філософській, психолого-педагогічній, культурологічній, мистецтвознавчій літературі. Зміст поняття «художній смак старшокласника», його структура та критерії сформованості у школярів. Наукові праці філософів, психологів, теоретиків мистецтва, естетів XVII-XVIII століття. Ретроспективний огляд робіт таких авторів як І. Вінкельмана, Ф.-М. Вольтера, Б. Грасіана, І. Зульцера, І. Канта, Д. Юма, а також ознайомлення з філософськими та педагогічними роботами вітчизняних і зарубіжних вчених – Б. Асаф'єва, Н. Ветлугіної, Ш. Германа, Л. Дмитрієвої, Д. Кабалевського, О. Ларніна, Б. Ліхачова, В. Остроменського, С. Раппорта, В. Скатерщикова, В. Сухомлинського, В. Шацької, що сприяє висвітленню сутності художнього смаку, його структурних компонентів. Дефініції «музичний смак», «естетичний смак».

Трактування понять «художній смак» та «художній смак старшокласника». Структура художнього смаку: мотиваційний, когнітивно-пізнавальний, емоційно-оцінний, творчо-діяльнісний компоненти. Сутність кожного компонента художнього смаку.

Критерії та показники розвитку художнього смаку: мотиваційно-потребовий критерій (показники: вияв потреби у спілкуванні з мистецтвом та художньо-естетичними явищами; вияв бажання до вокального навчання; вияв інтересу до вивчення української вокальної музики); змістово-оцінний критерій (показники: уміння дати словесну характеристику музичним образам вокального твору; активність емоційної реакції під час прослуховування і виконання музики, зокрема вокальної спадщини українських композиторів; вияв адекватної реакції на зміст музичного твору); творчо-виконавський критерій розвитку художнього смаку (показники: цілісне відтворення художнього образу в єдності змісту і виражальних засобів; володіння основами елементарної вокальної техніки; здатність прицільно її застосовувати у розкритті музично-поетичних образів; вияв

почуття міри у сценічній інтерпретації вокальної музики). Загальний стан та рівні розвитку художніх смаків старшокласників.

Література основна: 2, 8, 9, 12, 18, 20.

Література додаткова: 8, 10, 20, 28, 29, 44.

Семинар до теми 1.1. Сутність, структура, критерії розвитку художніх смаків старшокласників у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів. 4 години

План:

1. Охарактеризувати особливості магістерського спецкурсу «Розвиток художніх смаків старшокласників на засадах інтегративного підходу».

2. Проаналізувати стан дослідженості проблеми розвитку художніх смаків старшокласників.

3. Визначити зміст, структуру, критерії, показники, загальний стан та рівні розвитку художніх смаків старшокласників.

4. Проаналізувати вплив розвитку правильних естетичних суджень на формування усталених художніх смаків школярів.

Література основна: 2, 8, 9, 12, 18, 20.

Література додаткова: 8, 10, 20, 28, 29, 44.

Самостійна робота до теми 1.1. Сутність, структура, критерії розвитку художніх смаків старшокласників у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів.

11 годин

1. Значення естетичного виховання молоді у розвитку українського суспільства.

Література основна: 2, 8, 9, 12, 18, 20.

Література додаткова: 8, 10, 20, 28, 29, 44.

Лекція 1.2. Художньо-виховний потенціал вокальної спадщини українських композиторів минулого.

4 години

Аналіз змісту музичних творів українських композиторів. Художньо-педагогічний аналіз вокальної спадщини А. Вахняніна, І. Воробкевича, М. Лисенка, В. Матюка, О. Нижанківського, Д. Січинського, Я. Степового,

К. Стеценка та інших. Високі художні достоїнства і переваги вокальної творчості композиторів минулого, її суттєвий виховний потенціал. Стильові відмінності та спільні риси вокальної творчості українських композиторів кінця ХІХ – початку ХХ століття. Широке жанрове розмаїття вокальної спадщини минулого – пісні, романси, оперні арії, каватини, аріозо тощо. Характерні ознаки вокальної спадщини: опора на фольклорну основу, глибина і гуманістична спрямованість художнього змісту, образна єдність поетичного і музичного висловлювання; відтворення барвистої гами почуттів, різноманітних емоційних станів людини та контрастне їх зіставлення; тонка психологізація музичних образів, виразне їх образно-емоційне розгортання; розмаїття жанрово-стильової палітри; естетична довершеність музичної мови (тонкість мелодичних нюансів, поліфонічна виразність, різнобарв'я ладотонального вирішення, гармонійна рівновага цілого і деталей, дотримання законів єдності поетичної і музичної архітектоніки, драматургічна цілісність тощо).

Література основна: 5, 6, 7, 10, 11, 17.

Література додаткова: 1, 2, 6, 11, 13, 16, 17, 18, 19, 24, 25, 27, 34, 47, 48.

Семінар до теми 1.3. Художньо-виховний потенціал вокальної спадщини українських композиторів минулого. 4 години

План:

1. Сутність виховного потенціалу вокальної спадщини українських композиторів.
2. Характерні ознаки художньо-виховного потенціалу вокальної спадщини кінця ХІХ – початку ХХ століття.
3. Проаналізувати художньо-педагогічну спадщину будь-якого українського композитора кінця ХІХ – початку ХХ століття.
4. Назвати українських композиторів кінця ХІХ – початку ХХ століття, твори яких містять у собі художньо-виховний потенціал.

Література основна: 5, 6, 7, 10, 11, 17.

Література додаткова: 1, 2, 6, 11, 13, 16, 17, 18, 19, 24, 25, 27, 34, 47, 48.

Самостійна робота до теми 1.3. Художньо-виховний потенціал вокальної спадщини українських композиторів минулого. 11 годин

Питання:

1. Музичний репертуар для позакласної роботи із учнями старших класів.

Література основна: 5, 6, 7, 10, 11, 17.

Література додаткова: 1, 2, 6, 11, 13, 16, 17, 18, 19, 24, 25, 27, 34, 47, 48.

Модульна контрольна робота № 1

2 години

Дайте відповіді на запитання:

1. Визначте мету та завдання спецкурсу «Розвиток художніх смаків старшокласників на засадах інтегративного підходу».
2. Назвіть принципи, на яких ґрунтується програма «Художня культура» (авторів Л. Масол, Н. Миропольської).
3. Розкрийте сутність поняття «художньо-виховний потенціал».
4. Порівняйте та знайдіть художні аналогії між образом музичного твору та образом живопису або архітектурного мистецтва.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

НАЦІОНАЛЬНА ОСНОВА ХУДОЖНЬО-ЦІННІСНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

Лекція 2.1. Національна мистецька творчість в навчальних програмах художньо-естетичного циклу.

3 години

Програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Художня культура» авторів Л. Масол, Н. Миропольської (9 – 11 класи). Мета вивчення художньої культури в загальноосвітніх навчальних закладах. Завдання курсу «Художня культура». Принципи, на яких ґрунтується програма (цілісності, наступності, системності, варіативності змісту, органічної єдності національних і загальнолюдських цінностей, діалектичної взаємодії культурологічного та антропологічного підходів («людина в культурі – культура в людині»). Зміст програми старшої школи. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з художньої культури. Підручники художньо-естетичного циклу, рекомендовані для учнів 9-11 класів загальноосвітньої школи.

Альтернативна програма для профільної освіти 5 – 12 класи «Постановка голосу» (сольний спів). Мета та завдання курсу. Тематичне планування та зміст програми. Вимоги до пісенного репертуару. Прогнозований результат і методи діагностики результативності програми.

Література основна: 1, 4, 13, 14, 15, 16, 19.

Література додаткова: 5, 37, 39, 43, 50.

Семінар до теми 2.1. Національна мистецька творчість в навчальних програмах художньо-естетичного циклу. 3 години

План:

1. Визначити, на яких засадах ґрунтується програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Художня культура» (9 – 11 класи).
2. Проаналізувати переваги та недоліки сучасних програм художньо-естетичного циклу.
3. З'ясувати, яким чином альтернативна програма для профільної освіти 5 – 12 класи «Постановка голосу» (сольний спів) сприяє розвитку у старшокласників художніх смаків.

Література основна: 1, 4, 13, 14, 15, 16, 19.

Література додаткова: 5, 37, 39, 43, 50.

Самостійна робота до теми 2.1. Національна мистецька творчість в навчальних програмах художньо-естетичного циклу.

11 годин

1. Методика культурологічного спрямування естетичного виховання старшокласників засобами мистецтва (авт. С.А.Ничкало, Н.Є.Миропольська).

Література основна: 1, 4, 13, 14, 15, 16, 19.

Література додаткова: 5, 37, 39, 43, 50.

Лекція 2.2. Національна основа музики, живопису, архітектури, хореографії у стилістичній єдності.

3 години

Національна культура – основне джерело становлення митця (Г.М.Падалка). Забезпечення національної основи мистецької освіти. Надання національній мистецькій творчості пріоритетного місця в навчальних програмах. Впровадження в навчальний процес національно-стильового підходу до аналізу мистецьких творів. Національно-стильові засади пізнання української музики (Л.Л. Побережна). Принцип культуровідповідності, його вияв у широкому ознайомленні старшокласників зі світом мистецтва. Пісня – розповсюджений вид синтетичного мистецтва. Художні аналогії між образами різних видів мистецтв. Національна характерність як семантична властивість творчої інтерпретації.

Література основна: 1, 4, 5, 13, 16, 19.

Література додаткова: 4, 5, 18, 31, 44, 46, 50.

Семінар до теми 2.2. Національна основа музики, живопису, архітектури, хореографії у стилістичній єдності. 3 години

План:

1. Форми взаємозв'язків різних видів мистецтв.
2. Принцип культуровідповідності навчання та його реалізація в системі мистецької освіти.
3. Розкрити зміст національно-стильового підходу до аналізу творів у процесі мистецького навчання.

Література основна: 1, 4, 5, 13, 16, 19.

Література додаткова: 4, 5, 18, 31, 44, 46, 50.

Самостійна робота до теми 2.2. Національна основа музики, живопису, архітектури, хореографії у стилістичній єдності.

11 годин

Питання:

1. Національна основа мистецької освіти.

Література основна: 1, 4, 5, 13, 16, 19.

Література додаткова: 4, 5, 18, 31, 44, 46, 50.

Модульна контрольна робота № 2

2 години

1. Тематичні тести:

1. Українські композитори-послідовники М. В. Лисенка це:
  - а) П. Сениця, Я. Барнич, В. Матюк;
  - б) Я. Степовий, К. Стеценко; М. Леонтович;
  - в) Ж. Колодуб, А. Мігай, М. Дремлюга.
2. У яких вокальних жанрах працювали українські композитори-класики?
  - а) обробка народної пісні, солоспіви, опера;
  - б) джаз, рок, поп-музика;
  - в) ораторія, мадригал, оперета.
3. До віршів яких поетів зверталися композитори II половини XIX – початку XX сторіччя?
  - а) Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки;
  - б) Н. Мельниченко, С. Богдан, Б.-О. Горобчук;
  - в) В. Стус, Л. Костенко, О. Пчілка.
4. Які теми були близькі українським композиторам кінця XIX – початку XX сторіччя?
  - а) духовна (біблейська) тематика; філософська лірика; історична фантастика;

- б) тема медитації; теми глобальних катастроф; теми міфічних образів (богів, істот);
- в) громадянська, особиста лірика, ліричний музичний пейзаж.
5. Визначити загальні характерні стильові ознаки творчості українських композиторів-класиків:
- а) стислість форми вокального твору; максимальний мінімалізм засобів музичної виразності; глибока психологізація художньо-образного змісту твору;
- б) синтез національних мотивів з новими виражальними засобами у стилі естрадно-джазової музики; поліритмія;
- в) насичення гармонії алітераціями та дисонансами; прагнення до широти та безперервності розвитку фразування; змальовування засобами музичної виразності фантастичних та казкових персонажів.
6. Вокальний твір «Вечірня пісня» на слова В. Самійленка увійшов до творчого доробку
- а) Д. Січинського;
- б) К. Стеценка;
- в) І. Воробкевича.
7. За основу вокальної творчості українські композитори кінця ХІХ – початку ХХ сторіччя брали:
- а) античну творчість;
- б) творчість середньовіччя;
- в) народну творчість.
8. Жанр співо-ігор був притаманний творчості:
- а) М. Лисенка;
- б) М. Леонтовича;
- в) Я. Степового.
9. Чи використовував К. Стеценко у романсі «Тихо гойдаються» зображальні елементи у музичній мові твору:
- а) так;
- б) ні;
- в) не знаю.
10. Епіграфом вокального циклу «Барвінки» Я. Степового є романс «Досить невільная думка мовчала» на слова Л. Українки, він є:
- а) «картиною» природи;
- б) заклик до боротьби за нове, краще життя;
- в) епіграфом кохання.
11. У якому вокальному жанрі М. Леонтович працював більше:
- а) жанр ораторії;
- б) жанр хорової обробки;
- в) жанр опери.
12. М. Лисенко – український композитор, який є:
- а) автором кантати «Хустина»;

- б) дослідником взаємозв'язків української музичної культури з іншими культурами (білоруською, польською);
в) основоположником національної класичної музики.
13. Який музичний твір В. Матюка увійшов до «золотого фонду» української вокальної музики:
а) «Ти маєш брильянти й перли»;
б) «Веснівка»;
в) «Крилець сокола дай».
14. Який з композиторів є автором першої опери у Галичині:
а) В. Верховинець;
б) Ф. Колесса;
в) А. Вахнянин.
15. Визначте, який з наданих творів належить О. Нижанківському, який можна асоціювати з мріями, світлими спогадами людини:
а) «Люблю дивитись»;
б) «Чуєш, брате мій»;
в) «Огні горять».
16. Ф. Колесса – композитор, який є:
а) учнем В. Барвінського;
б) основоположником національного етнографічного музикознавства;
в) організатором смичкового квартету Українських січових стрільців.
16. Л. Ревуцький – продовжувач традицій:
а) М. Лисенка;
б) В. Барвінського;
в) С. Гулака-Артемівського.
17. Визначте, який з цих творів є вокальним надбанням С. Людкевича:
а) танго-пісня «Гуцулка Ксеня»;
б) «Ой у полі криниченька»;
в) романс «Черемоше, брате мій».
18. У яких жанрах найбільш плідно працював Я. Барнич:
а) оперета та пісня-танго;
б) опера та кантата;
в) хорова обробка та романс.
19. Визначте, який з цих прикладів є вокальним твором Я. Барнича, який і в наш час виконується сучасними виконавцями:
а) «Ой плакав я впросонню»;
б) пісня-танго «Гуцулка Ксеня»;
в) сцена зустрічі Одарки та Степана з 1 дії опери «Купало».
20. П. Сениця у вас асоціюється як автор:
а) музики до співо-ігор «Нещасна любов», «Капрал»;
б) серій солоспівів на тексти з «Кобзаря»;
в) опери «Купало».
21. Оперу А. Вахнянина «Купало» ви можете віднести до:
а) опера-seria;

- б) opera-buffa;
- в) grand-opera.

22. Визначте змістове наповнення романсу О. Нижанківського «О, не забудь»:

- а) романс-оповідь;
- б) романс-заклик;
- в) романс-прохання.

23. виберіть характерні ознаки обробки української народної пісні «Кругом, женчики, кругом» Ф. Колесси:

- а) мінорний лад, жвавий темп, кантиленна мелодія, розспіви;
- б) мінорний лад, повільний темп, інтонації плачу у мелодії;
- в) мажорний лад, дуже швидкий темп, стрибкоподібна мелодія.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

МЕТОДИЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ХУДОЖНІХ СМАКІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ

Лекція. Тема 3.1. Педагогічні умови розвитку художніх смаків старшокласників у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів.

3 години

Поняття «педагогічна умова». Педагогічні умови, що забезпечують ефективність розвитку художніх смаків у старшокласників:

- систематичне проведення паралелей між оцінкою художнього твору педагогом і оцінкою, даною учнем самостійно;
- поєднання педагогічної вимогливості із педагогічною підтримкою оцінювальної і виконавської діяльності старшокласників;
- узгодження змісту поточних занять із завданнями публічної демонстрації художньо-навчальних досягнень учнів.

Розкриття змісту кожної запропонованої умови розвитку художніх смаків у старшокласників у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів.

Література основна: 1, 3, 13, 14, 16, 19, 21.

Література додаткова: 3, 4, 9, 12, 14, 15.

Семінар до теми 3.1. Педагогічні умови розвитку художніх смаків старшокласників у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів. 3 години

План:

1. Окреслити педагогічні умови, які сприяють розвитку

художніх смаків у учнів старшого шкільного вік у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів.

2. Розкрити сутність кожної запропонованої умови розвитку художніх смаків у старшокласників.
3. Запропонувати власні педагогічні умови розвитку художніх смаків старшокласників у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів.

Література основна: 1, 3, 13, 14, 16, 19, 21.

Література додаткова: 3, 4, 9, 12, 14, 15.

Самостійна робота до теми 3.1. Педагогічні умови розвитку художніх смаків старшокласників у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів. 12 годин

Питання:

1. Педагогічні умови навчання мистецтва (Г.М. Падалка).

Література основна: 1, 3, 13, 14, 16, 19, 21.

Література додаткова: 3, 4, 9, 12, 14, 15.

Лекція. Тема 3.2. Методи, прийоми і форми роботи з розвитку художніх смаків у старшокласників у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів.

4 години

Комплекс методів, прийомів розвитку художніх смаків у старшокласників засобами вокальної спадщини українських композиторів, а саме:

1) Блок методів і прийомів, спрямований на розширення обізнаності старшокласників у вокальній музиці українських композиторів кінця ХІХ – початку ХХ століття, який включає демонстрацію еталонного виконання твору (вчителем або у запису); проведення вступного слова, що налаштовує учнів на вивчення української музики; створення комп'ютерних проєктів інформаційного спрямування («Комп'ютерна газета», «Жива газета», «Усний журнал», матеріали до яких добираються через інтернет-мережу); проведення художніх аналогій між вокальними творами та творами літературного, образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва (проведення коротких бесід типу «Значення слова та музики у вокальному творі», «Порівняння та знаходження художніх аналогій між образом вокального твору та образом живопису або архітектурного мистецтва», залучення учнів до виконання практичних завдань на знаходження подібності образів у різних видах мистецтва).

2) Блок методів і прийомів, зорієнтований на забезпечення культурологічної основи осягнення української вокальної творчості, що передбачає ознайомлення старшокласників з відомостями з життя композиторів, з умовами створення вокальних творів та їх характерними ознаками («Поглиблений екскурс в історію створення вокального твору», «Створення комп'ютерних презентацій життя і творчості українських композиторів» (інтегративний прийом, який залучає старшокласників до створення власних презентацій персоналій українських композиторів та їх творчих здобутків на комп'ютері); розширення знань та слухових уявлень учнів про стильові ознаки національної вокальної музики (залучення учнів до елементарного визначення індивідуальних стильових рис творчості композитора, зосередження уваги школярів на глибокій психологізації художньо-образного змісту вокальних творів українських композиторів, залучення учнів до зіставлення художніх образів за способами вираження емоційних станів у вокальному творі, прослуховування творів та визначення спільних рис емоційних характеристик головних персонажів твору); зіставлення великих та малих музичних форм у вокальній творчості українських композиторів (бесіда «Ознайомлення з ліричними та героїчними жанрами»); застосування прийому унаочнення знань про творчість композитора шляхом створення музично-аплікаційного колажу.

3) Блок методів і прийомів, зорієнтований на стимулювання емоційно-оцінного ставлення до виконання музики, включає залучення старшокласників до «слухового аналізу», тобто визначення на слух характерних інтонацій твору, що сприяють розкриттю змісту художніх образів; застосування завдань на знаходження характерних найяскравіших художніх деталей твору в інтонаційному, ритмічному, динамічному планах; порівняння двох вокальних творів на ту саму тему; зіставлення різних виконавських трактовок того самого твору; залучення учнів до обміну враженнями після прослуховування музики; застосування методу переконання у художній цінності класичних творів; порівняльний аналіз різних вокальних творів; залучення до самостійного вибору власного навчального репертуару за такими ознаками, як виразність, образна яскравість, доступність.

4) Блок методів і прийомів, спрямований на активізацію творчого самовираження старшокласників у вокальній діяльності, включає залучення учнів до елементів самостійного інтерпретування вокальної музики; поєднання інтерпретації вокального твору з інсценізацією; залучення до ансамблевого співу (зокрема, дуетом); застосування психологічних тренінгів (пізнання себе як унікальної творчої особистості, зняття фізичної та емоційної напруги, активізація самоконтролю під час співу); прищеплення учням елементарних навичок музикування на електронному інструменті, залучення до створення музики у стилі розучуваних творів за допомогою комп'ютерного «нотного редактора».

Оптимальні форми позакласної вокальної роботи зі старшокласниками, такі як: індивідуальні, «парні» та ансамблево-групові заняття.

Література основна: 1, 3, 13, 14, 16, 19, 21.

Література додаткова: 22, 27, 31, 33, 38, 43, 44.

Семинар до теми 3.2. Методи, прийоми і форми роботи з розвитку художніх смаків у старшокласників у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів. 4 години

План:

1. Назвати блоки методів та прийомів з розвитку художніх смаків у учнів старшого шкільного вік засобами вивчення вокальної спадщини українських композиторів.
2. Охарактеризувати кожний блок методів та прийомів.
3. Окреслити форми позакласної вокальної роботи зі старшокласниками.
4. Запропонувати власні форми роботи з учнями старшого шкільного віку на позакласних заняттях співу.

Література основна: 1, 3, 13, 14, 16, 19, 21.

Література додаткова: 22, 27, 31, 33, 38, 43, 44.

Самостійна робота до теми 3.2. Методи, прийоми і форми роботи з розвитку художніх смаків у старшокласників у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів.

12 годин

Питання:

1. Визначити власні педагогічні засоби, спрямовані на розвиток художніх смаків у учнів старшого шкільного віку.

Література основна: 1, 3, 13, 14, 16, 19, 21.

Література додаткова: 22, 27, 31, 33, 38, 43, 44.

Лекція. Тема 3.3. Способи педагогічного моніторингу результативності методики розвитку художніх смаків у старшокласників.

3 години

Форми педагогічного моніторингу навчальних досягнень старшокласників: поточна та підсумкова атестація. Поточна атестація: система письмових завдань, усних питань, тематичних тестів, яку спрямовано, головним чином, на перевірку обізнаності учнів у вокальній творчості українських композиторів та сформованості мотивації до її вивчення («Задайте запитання», «Впізнайте композитора твору», «Підкресліть відомі вам твори», «Визначте на слух жанр твору» тощо). Підсумкова атестація передбачає перевірку сформованості в учнів емоційно-оцінного ставлення до національної вокальної спадщини та здатності до виразного вокального виконання і включає застосування ігрових способів перевірки (музичні вікторини, тощо), проведення диспутів («Брейн-ринг» та ін.), змагань, тематичних конкурсів тощо, які спонукають учнів старшого шкільного віку до чіткого висловлення оцінної думки, підбору потрібних аргументів.

Література основна: 2, 3, 5, 8, 9 14, 15

Література додаткова: 13, 17, 24, 30, 42, 44, 45, 46.

Семинар до теми 3. 3. Способи педагогічного моніторингу результативності методики розвитку художніх смаків у старшокласників. 3 години

План:

1. Назвати форми педагогічного моніторингу навчальних досягнень старшокласників. Охарактеризувати кожен форму.
2. Застосування яких способів перевірки передбачає підсумкова атестація.
3. Запропонувати власні форми діагностики навчальних надбань учнів старшого шкільного віку.

Література основна: 2, 3, 5, 8, 9 14, 15

Література додаткова: 13, 17, 24, 30, 42, 44, 45, 46.

Самостійна робота до теми 3. 3. Способи педагогічного моніторингу результативності методики розвитку художніх смаків у старшокласників.

12 годин

Питання:

1. Запропонувати власні форми та способи перевірки розвитку художніх смаків у учнів старшого шкільного віку.

Література основна: 2, 3, 5, 8, 9 14, 15

Література додаткова: 13, 17, 24, 30, 42, 44, 45, 46.

Модульна контрольна робота № 3 **2 години**

1. Розкрийте сутність педагогічної умови – систематичне проведення паралелей між оцінкою художнього твору педагогом і оцінкою, даною учнем самостійно.
2. Визначте, які методи та прийоми спрямовані на розширення обізнаності старшокласників у вокальній музиці українських композиторів кінця ХІХ – початку ХХ століття.
3. Запропонуйте власні форми педагогічного моніторингу навчальних досягнень старшокласників.
4. Перерахуйте прийоми, за допомогою яких відбувається розширення знань та слухових уявлень учнів про стильові ознаки національної вокальної музики.
5. Розкрийте зміст прийому «Створення комп'ютерних презентацій життя і творчості українських композиторів».
6. Розкрийте сутність методу розширення знань та слухових уявлень учнів про стильові ознаки національної вокальної музики.

Питання до заліку (2 год.) :

1. Порівняйте дефініції «художній смак» – «естетичний смак».
2. Дайте визначення терміну «естетичний ідеал».
3. Охарактеризуйте когнітивно-пізнавальний компонент художнього смаку.
4. Назвіть показники змістово-оцінного критерію розвитку художнього смаку.
5. Проаналізуйте стан розвитку художніх смаків старшокласників у філософській, психолого-педагогічній, культурологічній, мистецтвознавчій літературі.
6. Розкрийте зміст понять «художній смак» та «художній смак старшокласника».
7. Визначте структуру художнього смаку, критерії та показники сформованості його у школярів.
8. Назвіть навчальні програми художньо-естетичного циклу, рекомендовані для учнів 9 для загальноосвітніх навчальних закладів «Художня культура» (9 – 11 класи).
9. Назвіть українських композиторів, вокальна спадщина яких, на ваш погляд, містить художньо-виховний потенціал.

10. Назвіть мету та завдання програми для загальноосвітніх навчальних закладів «Художня культура» авторів Л. Масол, Н. Миропольської (9 – 11 класи).
11. Назвіть блоки методів та прийомів з розвитку художніх смаків у старшокласників засобами вивчення вокальної спадщини українських композиторів.
12. Поясніть, на яких характерних ознаках ґрунтується художньо-виховний потенціал вокальної спадщини українських композиторів минулого.
13. З'ясуйте, завдяки яким принципам мистецького навчання відбувається ознайомлення учнів зі світом мистецтва.
14. Назвіть національно-стильові засади пізнання української музики, запропоновані Л.Л. Побережною.
15. Розкрийте сутність методу залучення учнів до «слухового аналізу».
16. Розкрийте зміст прийому евристичної бесіди.

IV. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА СПЕЦКУРСУ «Розвиток художніх старшокласників на засадах інтегративного підходу»

5 курс (IX семестр)

Разом 144 год.: лекцій – 24 год., індивідуальна робота – 8 год., сам. роб. – 80 год., практичні заняття – 24 год., модульний контроль – 8 год.

Модулі	Змістовний модуль I		Змістовний модуль II		Змістовний модуль III		
Назва модуля	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ХУДОЖНІХ СМАКІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ		НАЦІОНАЛЬНА ОСНОВА ХУДОЖНЬО-ЦІННІСНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ		МЕТОДИЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ХУДОЖНІХ СМАКІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ		
Кількість балів за модуль	87 балів		87 балів		110 балів		
	1.1.	1.2.	2.1.	2.2.	3.1.	3.2.	3.3.
Теми лекцій	Сутність, структура, критерії розвитку художніх смаків старшокласників у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів (кінець XIX- початку XX століття).	Художньо-виховний потенціал вокальної спадщини українських композиторів минулого.	Національна мистецька творчість в навчальних програмах художньо-естетичного циклу.	Національна основа музики, живопису, архітектури, хореографії у стилістичній єдності.	Педагогічні умови формування художніх смаків у старшокласників у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів.	Методи, прийоми і форми роботи з формування художніх смаків у старшокласників у процесі вивчення вокальної спадщини українських композиторів.	Способи педагогічного моніторингу результативності методики розвитку художніх смаків у старшокласників.
Лекції (всього 12 балів)	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	1 бали	2 бали	1 бал
Практичні заняття (всього 132 бали)	1+18 б.	1+18	1+18	1+18	1+18	1+18	1+17
Самостійна робота (всього 35 балів)	5 б	5 б	5 б	5 б	5 б	5 б	5 б
Види поточного контролю (всього 75 балів)	Модульна контрольна робота (25 балів)		Модульна контрольна робота (25 балів)		Модульна контрольна робота (25 балів)		
ІНДЗ (30 балів)	30 балів						
Підсумковий контроль	Всього – 284 бали, коефіцієнт – 2,84%						

V. ПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№	Питання для самостійної роботи	Кількість годин	Літер.-ра	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль I . ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ХУДОЖНІХ СМАКІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ					
Тема 1.1.	Значення естетичного виховання молоді у розвитку українського суспільства.	11 год.	Л. о. 2, 8, 9, 12, 18, 20. Л. д. 8, 10, 20, 28, 29, 44.	Контроль під час семінарських занять, підготовка повідомлень, опитування	5
1.2.	Методика культурологічного спрямування естетичного виховання старшокласників засобами мистецтва (авт. С.А.Ничкало, Н.Є.Миропольська).	11 год.	Л. о. 1, 4, 13, 14, 15, 16, 19. Л. д. 5, 37, 39, 43, 50.	Контроль під час семінарських занять, підготовка повідомлень, опитування	5
Змістовий модуль II. НАЦІОНАЛЬНА ОСНОВА ХУДОЖНЬО-ЦІННІСНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ					
2.1.	Музичний репертуар для позакласної роботи з учнями старших класів.	11 год.	Л. о. 5, 6, 7, 10, 11, 17. Л. д. 1, 2, 6, 11, 13, 16, 17, 18, 19, 24, 25, 27, 34, 47, 48.	Контроль під час семінарського заняття, підготовка повідомлень, опитування	5
2.2.	Національна основа мистецької освіти.	11 год.	Л. о. 1, 4, 5, 13, 16, 19. Л. д. 4, 5, 18, 31, 44, 46, 50.	Контроль під час семінарських занять, підготовка повідомлень, опитування	5
Змістовий модуль III. МЕТОДИЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ХУДОЖНІХ СМАКІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ					

3.1.	Педагогічні умови навчання мистецтва (Г.М. Падалка).	12 год.	Л. о. 1, 3, 13, 14, 16, 19, 21. Л. д. 3, 4, 9, 12, 14, 15.	Контроль під час індивідуальних та семінарських, занять, підготовка повідомлень, опитування	5
3.2.	Визначити власні педагогічні засоби, спрямовані на розвиток художніх смаків у учнів старшого шкільного віку.	12 год.	Л. о. 1, 3, 13, 14, 16, 19, 21. Л. д. 18, 22, 23, 44, 45, 46.	Контроль під час індивідуальних занять та на семінарському, підготовка повідомлень, опитування	5
3.3.	Запропонувати власні форми та способи перевірки розвитку художніх смаків у учнів старшого шкільного віку.	12 год.	Л. о. 2, 3, 5, 8, 9 14, 15. Л. д. 13, 17, 24, 30, 42, 44, 45, 46.	Контроль під час індивідуальних, семінарського заняття підготовка повідомлень	5

VI. ІНДИВІДУАЛЬНА НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Індивідуальна науково-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності, результати якої використовуються у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНЗД захистом навчального проекту.

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Розвиток художніх смаків старшокласників на засадах інтегративного підходу» – це вид науково-дослідної роботи, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- конспект із теми (модуля) за заданим планом
- історико-біографічні дані;

- повідомлення з теми, рекомендованої викладачем ;
- науково-історичне дослідження у вигляді реферату (охоплює весь зміст навчального курсу).

Орієнтовна структура ІНДЗ – науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано у табл.

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	5 балів
2.	Складання плану реферату	5 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	10 балів
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій	2 бал
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	5 балів
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титольний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	3 бал
Разом		30 балів

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	24-30	Відмінно
Достатній	15-23	Добре
Середній	7-14	Задовільно
Низький	0-6	Незадовільно

Орієнтовна тематика ІНДЗ (8 год.)

1. Смак та його різновиди.
2. І. Кант. Естетика – наука про думку смаку.
3. Д. Юм та його нарис «Про норму смаку».

4. Ш. Бате та його наукова робота «Витончені мистецтва, зведені до єдиного принципу».
5. Ф.-М. Вольтер наукова стаття «Смак».
6. Радянські вчені та їх думка з приводу смаку.
7. Вокальна спадщина українських композиторів та її виховний вплив на естетичний розвиток старшокласників.
8. М. Лисенко та його вокально-педагогічна спадщина.
9. С. Гулак-Артемівський опера «Запорожець за Дунаєм», її цінність у музичному вихованні школярів.
10. В. Матюк та його солоспіви.
11. Методичні знахідки К. Стеценка.
12. Я. Степовий – автор музичних збірок для дітей та юнацтва.
13. Життєвий та творчий шлях Ф. Колесси.
14. Програми художньо-естетичного циклу (на вибір).
15. Пісня як вид синтетичного мистецтва.
16. Міжпредметні зв'язки різних видів мистецтв.
17. Жанровий синкретизм.
18. Інтегративні методи розвитку художніх смаків старшокласників засобами вивчення вокальної спадщини українських композиторів.
19. Прийоми та форми роботи з учнями старших класів на засадах інтегративного підходу.
20. Діагностичні методи перевірки художніх смаків старшокласників до вокальної спадщини українських композиторів.

VII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення із дисципліни «Історія зарубіжної музики» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (чотирибальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю. ІХ семестр. Модуль І, ІІ.

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів за одиницю	Одиниць	Всього
1.	Відвідування лекційних занять	1	12	12
2.	Відвідування практичних занять	1	12	12
3.	Робота на практичних заняттях	10	12	120
4.	Модульна контрольна робота	25	3	75
5.	Самостійна робота	5	7	35
6.	Індивідуальна науково-дослідницька робота	30	1	30
Всього без підсумкового контролю		284		
Підсумковий рейтинговий бал		100		

Коефіцієнт – 2,84%

У процесі оцінювання навчальних досягнень магістрів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, співбесіда, залік.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове опитування; повідомлення, доповідь, реферат.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60 – 68	«достатньо»	E
69 – 74	«задовільно»	D
75 – 81	«добре»	C
82 – 89	«дуже добре»	B
90 – 100	«відмінно»	A

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Розподіл балів, що присвоюються магістрам

МОДУЛІ							Модульні контрольні роботи ЗМ 1, ЗМ 2, ЗМ 3	Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ)
Змістовий модуль 1 (відвідування, практичні, самостійна робота)		Змістовий модуль 2 (відвідування, практичні, самостійна робота)		Змістовий модуль 3 (відвідування, практичні, самостійна робота)				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	75	30
26	26	26	26	25	26	24		

Разом: 284 бали з урахуванням коефіцієнта.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмного матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу на семінарських, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження, які виконуються за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У табл. представлено розподіл балів, що присвоюються упродовж вивчення спецкурсу «Розвиток художніх смаків старшокласників на засадах інтегративного підходу».

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1. За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція, семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: вправи.

2. За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1. Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

ІХ. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень магістрантів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);
- ✓ програма та питання до заліку з спецкурсу «Розвиток художніх смаків старшокласників на засадах інтегративного підходу».

Х. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Аболина Т. Г. Эстетическое воспитание в школе / Т. Аболина, Н. Миропольская. – К. : Вища школа, 1987. – 93 с.
2. Абрамова Г. С. Возрастная психология: учеб. пособие [для студ. вузов] / Г. С. Абрамова. – М. : Издательский центр Академия, 1998. – 672 с.
3. Апраксина О. А. Музыкальное воспитание в школе / О. А. Апраксина. – М. : Музыка, 1985. – Вып.16. – С. 151.
4. Апраксина О. А. Методика музыкального воспитания в школе / Музыка и пение : учебное пособие / О. А. Апраксина. – М. : Просвещение, 1983. – 224 с. : нот. и ил.
5. Аристова Л. С. Українська художня культура: навч. посібник [для учнів 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів] / Л. С. Аристова. – Миколаїв : МОІППО, 2007. – 92 с. / Рекомендовано комісією з дисциплін художньо-естетичного циклу Науково-методичної Ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (протокол № 4 від 30 листопада 2005р.).
6. Архімович Л. Б. М. Лисенко : Життя і творчість / Л. Архімович, М. Гордійчук. – [3 вид., доп. й перероб.]. – К. : Музична Україна, 1992. – 253 с.
7. Бабюк Л. Музично-педагогічна діяльність С. П. Людкевича / Л. Бабюк // Творчість С. Людкевича : статті / Л. Бабюк. – К., 1979. – С. 184.
8. Белоусова З. И. Актуальные проблемы эстетического воспитания старшеклассников : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03 / Белоусова Зинаида Игнатьевна ; КГПИ «Национальный педагогический университет им. Н. П. Драгоманова». – К. – 1972. – 167 с. : 12 ил.
9. Борев Ю. Б. Эстетика / Юрий Борисович Борев. – М. : Высшая школа, 1988. – 496 с.
10. Булат Т. П. Яків Степовий / Т. П. Булат. – К. : Музична Україна, 1980. – 79 с. – (Творчі портрети українських композиторів).

11. Верещагіна О. Є. Історія української музики ХХ ст. : навчальний посібник [для студентів музичних спеціальностей вищих навчальних закладів] / Верещагіна О. Є., Холодкова Л. П. – К. : Освіта України, 2010. – С. 268.
12. Вольтер Ф.-М. А. Эстетика. Статьи. Письма. Предисловия и рассуждения / Вольтер Франсуа-Мари Аруэ. – М. : Искусство, 1974. – С. 59 – 268.
13. Горбенко С. С. Нравственно-эстетическое воспитание школьников средствами музыкального фольклора / Сергей Семёнович Горбенко // Эстетическое воспитание молодежи средствами искусства : материалы респ. науч.-практ. конф. – Х. : Херсонский государственный педагогический университет, 1990. – С.110 – 112.
14. Дмитриева Л. Г. Методика музыкального воспитания в школе : учебн. [для учащихся педагогических училищ] / Л. Г. Дмитриева, Н. М. Черноиваненко. – М. : Просвещение, 1989. – 207 с.
15. Довідник учителя художньо-естетичного циклу в запитаннях та відповідях / [упоряд. М. С. Демчишин]. – Х.: Веста : Видавництво «Ранок», 2006. – 608 с.
16. Естетичне виховання в школі засобами музики / [упоряд. В. Д. Остроменський]. – К. : учбово-педагогічне видавництво, 1962. – С. 10.
17. Історія української дожовтневої музики / [упор. О. Я. Шреєр-Ткаченко]. – К. : Музична Україна, 1969. – 584 с.
18. Кон И. С. Психология юношеского возраста : проблемы формирования личности : учебн. пособ. [для пед. инст.] / Игорь Семёнович Кон. – М. : Просвещение, 1979. – 175 с.
19. Миропольська Н. Є. Уроки художньо-естетичного циклу в школі: навчання і виховання : навч. посібн. / [Н. Є. Миропольська [та ін.]. – Тернопіль : Начальна книга – Богдан, 2006. – 240 с.
20. Немов Р. С. Психология : учеб. [для студ. высш. пед. учеб. заведений] : в 3 кн. – 4-е изд. / Р. С. Немов. – М. : Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 1995 – 2003. – Кн. 1 : Общие основы психологи. – 1995. – 688 с.
21. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва: теорія і методика викладання мистецьких дисциплін / Г. М. Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.

Додаткова

1. Андрієвська Н. К. Дитячі опери М. В. Лисенка / Н. К. Андрієвська. – К.: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР. – 1962. – 76 с. : іл.
2. Архімович Л. Б. М. Лисенко : Життя і творчість / Л. Архімович, М. Гордійчук. – [3 вид., доп. й перероб.]. – К. : Музична Україна, 1992. – 253 с.
3. Белоусова З. И. Актуальные проблемы эстетического воспитания старшеклассников : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03 / Белоусова

- Зинаида Игнатьевна ; КГПИ «Национальный педагогический университет им. Н. П. Драгоманова». – К. – 1972. – 167 с. : 12 ил.
4. Бодрова Т. О. Підготовка майбутніх учителів музики до використання української музично-педагогічної спадщини у професійній діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Бодрова Тетяна Олександрівна ; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2006. – 221с.
  5. Бузова О. Д. Поліхудожнє виховання як засіб удосконалення музичної підготовки майбутніх вчителів музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Бузова Олена Дмитрівна ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2004. – 19 с.
  6. Булат Т. П. Яків Степовий / Т. П. Булат. – К. : Музична Україна, 1980. – 79 с. – (Творчі портрети українських композиторів).
  7. Варламов Д. И. Народность как социально-художественный феномен / Д. И. Варламов // Народно-певческая культура : региональные традиции, проблемы изучения, пути развития : материалы международной научно-практической конференции, до 125-летия со дня рождения П. Н. Бигдаш-Богдашева, 12-14 марта 2002 г. – Тамбов : Издательство Тамбовского университета, 2001. –С. 5.
  8. Винкельман И. И. Избранные произведения и письма / Винкельман Иоганн Иоахим. – М. – Л. : Изд.-во Academia, 1935. – С. 218.
  9. Ветлугіна Н. О. Виховання естетичного ставлення дітей до музичної діяльності / Наталя Олексіївна Ветлугіна // Музика у дитячому садку : збірка статей. – К. : Радянська школа, 1986. – С. 3.
  10. Вопросы психологии личности школьника : сб. статей / [ред. Л. И. Божович и Л. А. Благонадёжиной]. – М. : Изд-во Акад. пед. Наук РСФСР, 1961. – 406 с.
  11. Гадалова І. М. Історія музичного виховання ХХ століття: конспект лекції [для студентів пед. фак. пед. вузів] / І. М. Гадалова. – К. : КДПУ ім. М. П. Драгоманова, 1992. – 34 с.
  12. Гаміна Т. С. Соціальна робота з художньо-естетичного виховання учнівської молоді та майбутніх вчителів [Електронний ресурс] : [стаття] / Т. С. Гаміна, В. І. Дряпіка. – Електрон. дані. – Кіровоград : Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка, 2000. – Формат файлов: PDF / Adobe Acrobat. – С. 1 – 3.
  13. Гудзенко А. В. Народно-пісенні основи оперної творчості М. В. Лисенка : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.02 / А. В. Гудзенко ; КДК ім. П. І. Чайковського. – К., 1967. – 338 с.
  14. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі : методичний посібник / О. О. Гумінська. – Тернопіль : Навчальна книга : Богдан, 2007. – 104 с.
  15. Джола Д. М. Теорія і методика естетичного виховання школярів : навч.-метод. посібник / Д. М. Джола, А. Б. Щербо. – К. : ІЗМН, 1998. – 392 с.

16. Завальнюк А. Микола Леонтович. Дослідження, документи, листи / А. Завальнюк. – Вінниця : Поділля – 2000, 2002. – 256 с. – (До 125-річчя від дня народження).
17. Загайкевич М. П. Творчество Л. Людкевича : сб. статей / Мария Петровна Загайкевич. – К. : Музична Україна, 1979. – С. 5.
18. Іваницький А. І. Українська народна музична творчість : посібник для вищих та середніх навчальних закладів / А. І. Іваницький. – К. : Музична Україна, 1990. – 336 с.
19. Історія української музики : Музично-педагогічна та творча діяльність провідних композиторів Західної України II половини XIX – I половини XX століття : навчальний посібник [для студентів середніх спеціальних навчальних закладів, вчителів гуманітарних гімназій тощо] / [уклад. В. В. Белікова] ; Криворізький державний педагогічний університет. – 2 вид., перероб. й доп. – К. : МОНУ, Кривий Ріг : КДПУ, 2004. – 24 с.
20. Каган М. С. Философия культуры. Становление и развитие / Моисей Самойлович Каган. – Санкт-Петербург : Лань, 1998. – 434 с.
21. Канарский А. С. Диалектика эстетического процесса. Диалектика эстетического как теория чувственного познания / Анатолий Станиславович Канарский. – К., 1982. – 213 с.
22. Карагезов К. О. Основы эстетического воспитания школьников средствами музыки : учеб. пособ. / К. О. Карагезов ; Воронежский госуд. пед. ин-т. – Воронеж : ВГПИ, 1986. – 68 с.
23. Кауфман Л. С. С. Гулак-Артемівський / Л. С. Кауфман. – К. : Музыкальная Украина, 1981. – 52 с. : ил.
24. Колесса Ф. М. Музикознавчі праці / Філарет Михайлович Колесса. – К. : Наукова думка, 1990. – С. 245 – 246.
25. Корольок Н. Корифеї української хорової культури XX століття / Н. Корольок. – К. : Музична Україна, 1994. – 288 с.
26. Костюк Г. С. Вікова психологія : підруч. / за ред. проф. Г. С. Костюка. – К. : Радянська школа, 1976. – 268 с.
27. Кузнецова Л. М. Українська класична музика в школі : посібник [для вчителів співів і музики] / Л. М. Кузнецова. – К. : Музична Україна, 1969. – 148 с.
28. Лармин О. В. Эстетический идеал и современность : [текст] / Олег Владимирович Лармин. – М. : МГУ, 1964. – 156 с.
29. Левчук Л. Т. Основы эстетики : навч. посіб. / Л.Т. Левчук, О. І. Онищенко. – К. : Вища школа, 2000. – С. 83 – 120.
30. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / Алексей Николаевич Леонтьев. – К. : Смысл, Академия, 2005. – 352 с. – (Личность как предмет психологического исследования).
31. Лященко І. Ф. Музика в системі естетичного виховання / І. Ф. Лященко. – К. : Наука, 1975. – 48 с.

32. Маленицька О. А. Формування естетичного смаку старшокласників засобами народних звичаїв та обрядів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Маленицька О. А. ; АПН України, Інститут Педагогіки. – К., 1995. – 180 с.
33. Матонис В. О принципах музикально-естетического воспитания школьной молодёжи (в связи с некоторыми социально-психологическими особенностями этой группы) // Музыка в социалистическом обществе : сб. ст. / В. Матонис. – Львов, 1977. – № 3. – С. 23.
34. Михайличенко О. В. Музично-естетичне виховання дітей та молоді в Україні (II половини XIX – початок XX століття) : [монографія] / О. В. Михайличенко. – К. : КДЛУ, 2000. – 340 с.
35. Можайкина Н. С. Воспитание эстетического отношения к вокальному искусству у учащихся старшего школьного возраста : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Можайкина Н. С. ; Киевский государственный педагогический институт им. А. М. Горького. – К., 1983. – 164 с.
36. Назаренко І. М. Формування естетичних потреб старшокласників в умовах вільного часу (на матеріалі музики) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Назаренко Ігор Миколайович ; Український педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 1995. – 208 с.
37. Національна державна комплексна програма естетичного виховання / [укл. І. А. Зязюн, О. М. Семашко] // Рідна школа. – 1995. – № 12. – С. 29 – 52.
38. Переверзев Л. Сучасна популярна музика в естетичному вихованні підлітків та юнацтва / Л. Переверзев // зб. наук. статей. – К. : Музична Україна, 1981. – № 7. – С. 21.
39. Програма інтегрованого курсу етико-естетичного розвитку особистості школяра для 5-11 класів : проект МО України / [авт.-уклад. А. М. Альохіна]. – К. : ІЗМН, 1997. – 44 с.
40. Психологические вопросы художественного воспитания / [авт. текста Б. М. Теплов] // Известия АПН РСФСР. – М. – Л., 1947. – №11. – С.10 – 11.
41. Раппорт С. Х. Искусство и эмоции / С. Х. Раппорт. –2-е изд. – М. : Музыка, 1972. – 44 с.
42. Рижкін І. Про систему музичних засобів та деяких принципів художнього впливу музики / І. Рижкін, Л. Мазель / Інтонація як музичний образ. – М. : Сов. Композитор, 1970. – С. 227.
43. Ростовський О. Я. Музична педагогіка : навчальні програми, методичні рекомендації та матеріали / Олександр Якович Ростовський ; Ніжинський держ. пед. університет ім. М. Гоголя. – Ніжин, 2001. – 110 с.
44. Рудницька О. П. Музика і культура особистості : проблеми сучасної педагогічної освіти: навч. посібн. / О. П. Рудницька ; АПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти. – К. – 1998. –

247 с.

45. Сапожник О. В. Музично-естетичне виховання старшокласників на матеріалі сучасної популярної естрадної музики : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13. 00. 02 / Сапожник Ольга Василівна ; Київ. нац. ун-т культури і мистец. – К., 2001. – 185 с.
46. Смолина Е. А. Современный урок музыки : творческие приемы и задания / Е. А. Смолина. – Ярославль : Академия развития, 2007. – 128 с. – (В помощь учителю).
47. Стеценко К. Г. Про педагогіку музичного виховання / Кирило Григорович Стеценко. – Автограф, 25.04.1917. – ЦНБ, 1-420020, зошит 4. – С. б. : 4 л.
48. Троцик С. Внесок українських композиторів у теорію і практику музично-естетичного виховання школярів / С. Троцик // Музика в школі : зб. статей. – К. : Музична Україна, 1982. – № 8. – 128 с.
49. Фрайт І. В. Проблеми музичного виховання школярів у діяльності західноукраїнських композиторів (II половини XIX – початку XX сторіччя) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / І. В. Фрайт ; Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 1998. – 18 с.
50. Художньо-естетичний цикл 5-11 класи : прогр-ми для загальноосвітніх навч. закладів : нов. програма 12-річної шк. : / [Б. М. Фільц [та ін.]. – К.; Ірпінь : Перун, 2005. – 23 с.